

mgr Justyna Zajko-Czochańska

Streszczenie rozprawy doktorskiej
pt. „Edukacyjna rola „Przyjaciółki” w życiu kobiet wiejskich PRL-u
w latach 1956-1975”

Rozprawa doktorska *Edukacyjna rola „Przyjaciółki” w życiu kobiet wiejskich PRL-u w latach 1956-1975* podejmuje tematykę upowszechniania wiedzy przez periodyk będący liderem na polskim rynku prasowym dedykowanym kobietom w Polsce Ludowej. Zaprezentowano edukacyjną rolę tygodnika adresowanego głównie do gospodyń wiejskich, biorąc pod uwagę zmieniające się warunki polityczne i społeczne zachodzące w Polsce, a mające wpływ na pisma kobiece i cały system prasowy. Głównym źródłem pracy są wydania mutacji wiejskiej tygodnika „Przyjaciółka” ukazujące się w latach 1956- 1975. Ponadto w rozprawie wykorzystano źródła archiwalne oraz wywiady przeprowadzone z czytelniczkami „Przyjaciółki”. Aby w pełni zaprezentować problem badawczy stworzono tzw. klucz kategoryzacyjny, który obejmował: nowoczesne gospodarstwo domowe, higienę na wsi, aspekty zdrowotne kobiet wiejskich, pracę gospodyń wiejskich, aktywność pozadomową, relacje rodzinne i małżeńskie oraz czas wolny.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich koncentruje się na zaprezentowaniu rozwoju prasy kobiecej na przestrzeni lat. Rozważania teoretyczne rozpoczynają kalendarzyki ukazujące się w połowie XVIII wieku będące prototypem prasy kobiecej. Następnie przedstawiano rozwój polskiej prasy kobiecej do 1939 roku, a dalej okresu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej koncentrując się na omówieniu takich periodyków jak: „Kobieta i Życia”, „Filipinka”, „Uroda” oraz pism wydawanych przez Ligę Kobiet kierowanych do kobiet czyli „Kobietę Dzisiejszą”, „Kobietę” oraz „Zwierciadło”. Wśród czasopism adresowanych do kobiet wiejskich zaprezentowano „Kobietę Wiejską” oraz „Gospodyni”.

Drugi rozdział *Charakterystyka i cechy formalno-wydawnicze „Przyjaciółki”* prezentuje etapy rozwoju pisma od momentu podjęcia prac nad nowym tytułem w 1947, wydania pierwszego numeru 1948 roku, przejścia tygodnika przez kolejnych wydawców po

rok 1989, w którym rozpoczęły się zmiany własnościowe pisma. W rozdziale tym przedstawiono także redaktorki naczelne pisma pełniące funkcje w latach 1948-1981 tj. Annę Lanotę, Halinę Koszutską, Annę Wyszacką oraz Barbarę Kusiel-Moroz. Skupiono się również na periodyczności, nakładzie, szacie graficznej periodyku oraz czytelnikach sięgających po pismo. W tej części omówiono również Kalendarz „Przyjaciółki” który był periodycznym wydawnictwem tygodnika „Przyjaciółka”. Na zakończenie przybliżono listy do redakcji z których służyło czasopismo zwracając uwagę na ich ilość, tematykę, charakter, osoby piszące jak i udzielające na nie odpowiedzi.

W rozdziale trzecim zatytułowanym *Modernizacja wiejskiego gospodarstwa domowego* przedstawiono podejmowane przez „Przyjaciółkę” działania edukacyjne w zakresie funkcjonowania nowoczesnego gospodarstwa domowego za które odpowiadała kobieta. Ta część pracy poświęca nieco miejsca higienie i zdrowiu na wsi oraz formom jej upowszechniania. Tygodnik „Przyjaciółka” szerząc ideę edukacyjną wśród swoich czytelniczek szeroko prezentował zagadnienie higieny oraz zdrowia społeczności wiejskiej. „Przyjaciółka” edukowała czytelniczki w każdym aspekcie życia kobiety- matki, żony oraz gospodyni domowej. Jedną z najbardziej powszechnych form przyjętych przez redakcję i cieszącą się powodzeniem wśród odbiorców pisma było poradnictwo.

Rozdział czwarty omawia formy emancypacji kobiet wiejskich i sposób ich upowszechniania przez „Przyjaciółkę”. Zaprezentowano aktywność zawodową oraz społeczną gospodyń wiejskich i związany z tym podział obowiązków w rodzinie ukazując postęp ku wyzwoleniu kobiet z upływem lat. Edukacyjny charakter „Przyjaciółki” przejawiał się również w tekstach na temat świadomego macierzyństwa, antykoncepcji i planowania rodziny. Sposób spędzania czasu wolnego przez społeczność wiejską również ewaluował na przestrzeni lat. Głównym przejawem w tym zakresie było zaangażowanie kobiet w działalność Kół Gospodyń Wiejskich. Stanowiły one formę emancypacji, gdyż były miejscem rozwoju, zdobywania praktycznej wiedzy, a także obszarem rozrywki i możliwości spędzania wolnego czasu przez kobiety wiejskie.

W zakończeniu sformułowano wnioski końcowe płynące z analizy czasopisma. Praca stanowi uzupełnienie luki w badaniach nad prasą kobiecą oraz tygodnikiem „Przyjaciółka”, gdyż jak dotąd nie została opracowana mutacja wiejska periodyku stanowiąca podstawę niniejszej pracy.